

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 9, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 37.014:378.1

*В. М. Заріцька,
ст. викладач кафедри маркетингу,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

ІННОВАЦІЇ У ОСВІТІ: ПРОЦЕС ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

*V. M. Zaritska,
senior lecturer, Oles Honchar Dnipropetrovs National University*

INNOVATIONS IN EDUCATION: PROCESS ORGANIZATIONAL CHANGE

У статті розглянуто необхідність впровадження інновацій у освітню діяльність України. Проведена оцінка факторів, які сприяють формуванню інноваційного клімату у освітніх закладах. Особливу увагу приділено сучасному стану інноваційної діяльності в контексті економіки. Доведено необхідність розробки інноваційних підходів до управління структурно-функціональними компонентами ВНЗ, створенню економічних моделей та інструментарію, які дозволять погоджувати економічні інтереси ВНЗ, як самостійного суб'єкта ринкових відносин, з завданнями системи вищої освіти.

The article deals with the need for innovation in educational activities in Ukraine. The evaluation of the factors that contribute to the formation of innovative climate in educational institutions. Particular attention is paid to the current state of innovation activities in the context of the knowledge economy.

Ключові слова: економіка знань, освіта, інноваційна діяльність, інновації.

Keywords: knowledge economy, education, innovation education, innovation.

Постановка проблеми. Обраний у 90-і роки вектор руху України до ринкової економіки і пов'язані з цим корінні зміни в провідних соціально-економічних сферах життя привели до зміни ролі, функцій і умов роботи установ сфери освіти.

Державна політика у сфері освіти спрямована на удосконалення освітньої системи в цілому, зміцненню свідомості важливості освіти і науки для розвитку суспільства. Реформи вищої школи привели до появи конкуренції на ринку освітніх послуг, зростанню прагнення самостійності і свободи вузів, збільшенню запитів суспільства і держави до галузі освітніх послуг, що призвело до зростання відповідальності вищих навчальних закладів за ефективність своєї діяльності.

Сучасним вищим навчальним закладам потрібно впровадження управлінських інновацій, інноваційних методів навчання та взаємодії з зовнішнім середовищем, що переводить ВНЗ до розряду відкритих комунікаційних систем. Введення державних стандартів нового покоління ставить перед освітою нові масштабні завдання, пов'язані з необхідністю застосування в навчальному процесі нових освітніх програм, розробки компетентнісної моделі випускника, проектування нових, привабливих для абітурієнтів освітніх програм, орієнтованих на запити роботодавців, що ускладнює процеси управління навчальним процесом і ВНЗ в цілому.

Традиційним методам і структурам управління, які використовуються в вузах, не вистачає адаптивності у сучасних швидкоплинних умовах, внаслідок чого управлінські рішення приймаються з запізненням, а самі вони можуть суперечити один одному.

Актуальність дослідження визначається необхідністю підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг шляхом забезпечення ефективного функціонування та розвитку вищого навчального закладу з урахуванням мінливих соціально-економічних умов. Це доводить необхідність розробки інноваційних підходів до управління структурно-функціональними компонентами ВНЗ, створенню економічних моделей та інструментарію, які дозволять погоджувати економічні інтереси ВНЗ, як самостійного суб'єкта ринкових відносин, з завданнями системи вищої освіти та потреб замовників освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень. Велика кількість фахівців займалися дослідженням питань освітніх інновацій, серед яких: Й. Шумпетер, Ф. Хайек, Ф. Махлуп, П. Дракер, В. Р. Буковіч та Р. Л. Уільямс, Д. Ж. Скірме, Р. Руглес, Т. Стюарт, Р. Бакмен. Серед вітчизняних дослідників можна виділити: А. Л. Гапоненко, Н. П. Гибало, З. П. Румянцева, В. Г. Смирнова, А. В. Блинникова, М. В. Власова, А. Л. Гапоненко. Проте, пританям

Метою дослідження є визначення сучасного стану інноваційної діяльності у освіті в контексті сучасних економічних умов.

Основна частина. Освіта – це сфера стратегічних інтересів будь-якої країни, яка створює найпотужніший інвестиційний ресурс – людський потенціал. Для переходу нашої країни на інноваційний шлях розвитку, щоб забезпечити високі темпи росту економіки [5], необхідно в якості початкових умов мати не менше 70% працездатного населення з вищою освітою, що в свою чергу можливо при забезпеченні масовості освіти на рівні провідних країн світу, це 550-600 студентів на 10 тис. чоловік населення.

Вихід в постіндустріальну фазу розвитку суспільства, перехід до інформаційної економіки висуває нові вимоги до системи освіти, змушуючи модернізувати зміст освітніх програм майже в режимі реального часу, у міру появи нової науково-технічної інформації. У цих умовах неможливо забезпечити відповідність освітньої системи новим вимогам, використовуючи тільки бюджетний механізм фінансування з одного боку і традиційні освітні технології з іншого.

Вищі навчальні заклади повинні займати головне становище в інноваційній інфраструктурі України, об'єднуючи у собі кілька функцій: навчального центру, інноваційного центру, консалтингу, трансферу технологій. Однак, незважаючи на переваги, історично надані університетам, вища школа не в повній мірі представлена на інноваційному ринку.

Донедавна у нас в країні успішне здійснення науково-дослідних робіт сприймалося як результат автоматичного процесу, який починався з наукового дослідження та проходив через стадії розробки, фінансування, виробництва, маркетингу і подальшого розповсюдження. При цьому менеджери боролися за поліпшення показників своєї стадії, та не особливо прагнули до розуміння взаємин між різними етапами реалізації технологій в цілому.

Перетворення провідних університетів країни в інноваційно-дослідні комплекси є найважливішою складовою стратегії інноваційного розвитку України. З одного боку, такі комплекси стають повноправними суб'єктами ринкової економіки як розробники і постачальники об'єктів інтелектуальної власності, продукції та послуг з новою якістю, затребуваними споживачами. З іншого боку, традиційне завдання університету – підготовка висококваліфікованих фахівців – отримає підтримку на базі створення багаторівневих освітніх систем, інтегрованих в соціально-економічне середовище регіону і країни в цілому.

Вища освіта в Україні, як і інші сфери виробничої і невиробничої діяльності, все гостріше відчуває тиск ринку. Маркетингові механізми, застосовувані при активізації інноваційного процесу, відкривають нові способи заповнення дефіциту коштів, що з'явився у зв'язку з скороченням державного фінансування науки.

Якщо поглянути на (табл.1) в якій зображено кількість наукових кадрів України з 2008 року до 2013 рік. Проаналізувавши бачимо, що кількість працівників наукових організацій, кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи лише зменшується.

Таблиця 1.
Наукові кадри України (тис.) [4]

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість працівників наукових організацій	155,5	149,7	146,8	141,1	134,7	129,9
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	100,2	96,8	92,4	89,6	85,0	82,0
з них мають науковий ступінь доктора наук	4,4	4,5	4,4	4,5	4,4	4,5
Кількість працівників, які виконують науково-технічні роботи за сумісництвом	76,9	75,8	71,8	69,4	68,2	61,1
з них мають науковий ступінь доктора наук	7,5	7,5	7,5	7,5	7,3	6,7
кандидата наук	30,1	30,1	30,3	29,7	30,1	26,1

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, за видами досліджень (табл. 2) збільшився лише тому, що менеджментом було прийнято рішення на стратегічний розвиток з урахуванням інновацій.

Таблиця 2.
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, за видами (у фактичних цінах; млн.грн.) [4]

	2005	2009	2010	2011	2012	2013
Усього	4818,6	8538,9	8653,7	9867,1	10349,9	11252,7
фундаментальні дослідження	902,2	1927,4	1916,6	2188,4	2205,8	2621,9
прикладні дослідження	708,8	1545,6	1412,0	1617,1	1866,7	2057,7
розробки науково-технічні послуги	800,7	977,7	1109,2	1024,6	1291,5	1203,2

Проведений аналіз довів, що однією з головних причин неефективної діяльності ВНЗ у галузі розробки, охорони та комерціалізації інновацій є недостатньо опрацьоване питання управління інноваційним процесом, у тому числі стратегічного планування у трьох ключових напрямках: стратегії розвитку та поведінки організації у зовнішньому середовищі, стратегії продукту і стратегії використання людського потенціалу. І хоча ВНЗ не є організацією комерційного типу, сама задача комерціалізації інновацій вимагає організації роботи вищої освіти у цій сфері, максимально наближеною до діяльності бізнес-структури.

Наша країна володіє високорозвиненим інтелектуальним потенціалом, який здатен ефективно розв'язувати інноваційні проблеми. За рахунок цього Україна могла б упевнено посісти належне місце серед перших країн з високим інтелектуальним потенціалом. Але найважливішою причиною, через яку українська держава не досягає першості у світі, є невміле генерування та використання знань. Важливою складовою економічного зростання є національна інноваційна система, яка являє собою сукупність інститутів, що забезпечують розвиток інноваційних процесів у межах країни [6].

Висновки. Таким чином підсумовуємо, що економічний розвиток є безперервним процесом, що постійно оновлюється і характеризується тим, що якщо раніше основну додану вартість створювали промислові виробництва конвеєрного типу, то тепер все більшу частку валового продукту забезпечують різні види послуг (насамперед наукоємних). Виходячи з цього, можна стверджувати, що знання та інвестиції в них мають безпосередній вплив на економічне зростання і розвиток сучасної ринкової економіки, а головну роль у створенні доданої вартості в економіці починають відігравати високо технологічні, наукоємні виробництва.

Література.

1. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматко ; за ред. В. О. Василенко. – Київ : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
2. Владимиров А. И. Об инновационной деятельности вуза: монография/ А.И. Владимиров. – М.: ООО «Изд. дом НАДРА», 2012. – 72 с.
3. Гесць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Гесць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Експрес-випуск Державного комітету статистики України № 292 від 22.11.13 р. [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
5. Ілляшенко С. М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія [Текст] / за ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – 624 с.
6. Соловйов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія / В. П. Соловйов, Г. І. Кореянко, В. М. Головатюк. — К.: Фенікс, 2009. — 224 с.

References.

1. Vasilenko, V.A. (2003), "Innovation Management : a tutorial", Kyiv : TSUL , Phoenix , pp. 440.
2. Vladimirov, A.I. (2012), "Rev ynnovatsyonnoy high school activities": monograph, Moscow: Nadra, pp.72.
3. Heyets, V.M. (2006), "Innovation Perspectives Ukraine Kharkov", Constant, pp. 272.
4. Express issue of the State Statistics Committee of Ukraine № 292 of 11.22.13 , the [electronic resource]. - The official website of the State Statistics Committee of Ukraine . - Mode of access : www.ukrstat.gov.ua
5. Ilyashenko, S.M. (2010), "Marketing. Management. Innovation", monograph Papyrus, pp. 624.
6. Solovyov, V.(2009) "Innovative regional development : Theory and Practice", : monograph, K.: Phoenix, pp. 224.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"